چهارشنبه اول آذر ۱۴۰۲
شماره ۴۰۱۴
WWW.FDN.IR
FARHIKHTEGANDAILY

گفت‌وگوی «فرهیختگان» با علی صدری‌نیا درباره سری ششم مستند «غیررسمی»

این مستند را مدیران فرهنگی ببینند

عاطفه جعفری
خبرنگار گروه فرهنگ

«آقا ما کتاب نوشته‌ایم و در این کتاب از فینیقیان گفته‌ایم که خوک می‌خوردند، ارشاد به ما گفته است به خاطر این کتاب چاپ نمی‌شود. آخر فینیقان این کار را می‌کردند، ما تقصیری نداریم! آقا نگاهی می‌کنند و می‌گویند؛ این کج‌سلیقگی است...»

همین دو خط، از بخش‌هایی از مستند «غیررسمی۶» را بخوانید، شاید متوجه رویکردی که اتخاذ کرده شوید. قسمت ششم مستند غیررسمی که به موضوع اهتمام رهبر انقلاب به کتاب و کتابخوانی می‌پردازد، روز گذشته رونمایی شد.

سری ششم مستند غیررسمی بنا دارد به سراغ ایده‌ها و نظرات رهبری در حوزه کتاب و کتابخوانی برود. فیلمساز با رجوع به آرشیو تصویری حضور رهبر انقلاب در نمایشگاه‌های مختلف کتاب، یک ایده محوری را دنبال می‌کند؛ اینکه نسبت رهبری با کتاب، کتابخوانی و نویسندگان و فعالان حوزه نشر چیست. حدادعادل، علی لاریجانی، سیدعباس صالحی، علیرضا مختارپور و محسن مومنی‌شریف از جمله کسانی هستند که در این مستند حضور داشته و درباره نگاه رهبری به حوزه کتاب صحبت کردند.

علی صدری‌نیا، کارگردان سری مستندهای غیررسمی، با اشاره به اینکه این مستند تلاش دارد ارتباط فراگیر و مستمر رهبر انقلاب با اهالی فرهنگ را نشان دهد، می‌گوید: «برای خودم اینکه عموم مردم این مستند را ببینند خیلی مهم است اما به صورت خاص باید بگویم که مدیران فرهنگی و رسانه‌ای کشور مخاطب اول این مستند هستند.»

سلسله مستندهای غیررسمی به‌صورت قسمت به قسمت در حال آماده شدن هستند و هر کدام از آنها هم که آماده می‌شود، به پخش می‌رسد. در پنج قسمت قبلی که منتشر شده، کارگردان سعی کرده است هر کدام را از یک دریچه و زاویه متفاوت ببیند. مستندساز در قسمت اول سراغ دیدار راویان دفاع مقدس رفت؛ در قسمت دوم مستند غیررسمی به موضوع توصیف فضای کلی این جلسات با محوریت دیدار هنرمندان و سینماگران رفته بود. قسمت سوم، مرتبط با دیدار چهره‌های علمی و نخبگان و متخصصان جوان حوزه‌های مختلف علمی و فناوری بود و در قسمت چهارم به دیدار جمعی از طنزپردازان با رهبری پرداخته شده بود. مستند غیررسمی ۵ هم روایتی از دیدار فعالان جهادی و گروه‌های خدمت‌رسانی به مناطق محروم بود. ششمین قسمت از مجموعه مستند غیررسمی که به موضوع کتاب اختصاص دارد برای اولین بار، سه شنبه ۳۰ آبان‌ماه، در کتابخانه ملی رونمایی شد.

علیرضا مختارپور، رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران که یکی از کسانی است که در این مستند حضور دارد، متنی را برای مراسم رونمایی از قسمت ششم این مستند خواند که بخشی از آن را در ادامه می‌خوانید: «می‌شود کتاب را دوست داشت اما کتاب نخواند. می‌شود کتاب خرید اما نخواند. می‌شود کتابخانه‌ای بزرگ داشت اما نخواند. می‌شود کتاب خواند اما با روش کتابخوانی آشنا نبود. می‌شود کتاب خواند اما کتاب‌های ضعیف، خنثی، متفرقه و پراکنده خواند. می‌شود کتاب خواند اما با نویسنده، مترجم و ناشر آشنا نبود. می‌شود کتاب خواند اما از کیفیت محتوا، زبان، صورت و اصول حرفه‌ای تولید کتاب بی‌خبر بود. می‌شود کتاب خواند اما به دسترسی مردم در اقصی نقاط کشور به کتاب بی‌اعتنا بود. می‌شود کتاب خواند اما با وضع ترجمه آشنا نبود. می‌شود کتاب خواند اما از اهمیت کتاب برای کودک و نوجوان غفلت کرد. می‌شود کتاب خواند اما از ملزومات انتشار کتاب مثل تولید کاغذ بی‌خبر بود. می‌شود کتاب خواند اما از سطح کتابخوانی مردم خصوصا نسل جوان بی‌اطلاع بود. می‌شود کتاب خواند اما از قیمت کتاب بی‌خبر بود. می‌شود کتاب خواند اما به شمارگان پایین کتاب بی‌توجه بود. می‌شود کتاب خواند اما نگران عدم تولید آثار برجسته در حوزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در گونه‌های مختلف مخصوصا ادبیات داستانی و رمان نبود. می‌شود کتاب خواند اما نسبت به پایین بودن جریان ترجمه آثار فارسی به زبان‌های دیگر بی‌اعتنا بود. می‌شود کتاب خواند اما کاری به ترویج و تبلیغ کتابخوانی و معرفی کتاب‌های مفید نداشت. می‌شود کتاب خواند اما در سخنرانی‌ها و جلسات به کتاب اشاره نکرد. و ده‌ها می‌شود دیگر... می‌شود کتاب خواند اما به نمایشگاه کتاب نرفت. اما اگر هریک از این افعال منفی این عبارات، تبدیل به فعل مثبت شد و همه آنها با هم تحقق یافت، آن‌وقت با چهره‌ای آشنا می‌شویم به نام سیدعلی‌خامنه‌ای.»

■■■

برای اطلاع از جزئیات و فرآیند تولید مستند غیررسمی ۶ به سراغ علی صدری‌نیا، کارگردان این مجموعه رفتیم. او گفت که این مستند قرار بود همزمان با نمایشگاه کتاب تهران در اردیبهشت رونمایی شود اما به دلیل اهمیت موضوع و البته کشف جزئیات بیشتر از ارتباط رهبری با حوزه کتاب، تولید این مستند کمی زمان برد و حالا رونمایی‌اش به هفته کتاب رسیده است. این گفت‌وگو را در ادامه بخوانید.

ایده ساخت این مستند چگونه شکل گرفت و چه شد که در سری ششم مستند غیررسمی، به سراغ موضوع ارتباط رهبری با فعالان و نویسندگان کتاب رفتید؟

بعد از ساخت و پخش قسمت پنجم غیررسمی، چند موضوع برای سری جدید، گزینه بود که هر کدام خصوصیات، ویژگی‌ها و حرف‌هایی داشتند که به نظرمان دارای جذابیت‌هایی بود. زمانی که تولید قسمت ششم را آغاز کردیم، در آستانه نمایشگاه کتاب و قبل از اردیبهشت ماه امسال بود و تلاش اولیه این بود مستند به ایام نمایشگاه کتاب برسد ولی وقتی سراغ موضوع ارتباط آقا، کتاب و انس ایشان با کتاب و اهالی فرهنگ و نویسندگان رفتیم، گویی وارد دریایی از موضوعات شدیم که عمق و تنوع موضوعات زیادی داشت. راحت نمی‌شد از کنار موضوعات گذشت و همین وسواس در بیان جزئیات باعث شد مستند به ایام نمایشگاه کتاب نرسد و قرار شد باقی‌مانده روایت، تولید و انجام شود و به هفته کتاب برسد.

نکته‌ای که در مستند برای من جالب بود، نگاه رهبری در گفت‌وگوها، سراغ گرفتن از آدم‌ها و نوعی باز نگاه کردن به موضوع کتاب و کتابخوانی بود. در مستندهای دیگر شما هم این نگاه وجود داشت، اما در حوزه کتاب با توجه به اینکه این حوزه برای خود من ملموس‌تر است این جنس نگاه جالب بود. از ابتدا این هدف مشخص شده بود که این پذیرش نگاه‌ها و نظرات متفاوت در حوزه کتاب را نشان دهید یا وقتی کار پیش رفت به این نتیجه رسیدید؟

چیزی که در مستند غیررسمی برای ما دارای اهمیت است، این است که بتوانیم تصویر واقعی آقا را نشان دهیم و این تصویر با گفتن برخی جنبه‌ها و نگفتن برخی جنبه‌ها، تصویر تحریف‌شده یا غلطی نباشد. بنابراین تلاش اصلی ما بر این است که در هر حوزه‌ای که کار می‌کنیم تصویر واقعی از ایشان ارائه دهیم؛ اینکه تلاش‌مان بر این است تمامی ابعاد و جوانب را نشان دهیم، طبیعتا همین تصویری است که در قسمت ششم مستند غیررسمی می‌بینید. یعنی ارتباطاتی که آقا با گروه‌های مختلف، جریان‌های مختلف، نویسندگان با نگاه‌ها و عقیده‌های مختلف دارند، چه پیش از انقلاب چه بعد از انقلاب چه در روزهای ابتدایی انقلاب و ماه‌هایی که شاید خیلی از انقلابیون و شخصیت‌های درجه یک انقلاب لزوما حواس‌شان نیست و یا وقت و فرصت این را ندارند که به امورات نویسندگان و اهالی فرهنگ رسیدگی کنند؛ ولی آقا این نگاه را دارند و در دوره‌هایی که مسئولیت‌های مختلف داشتند این نگاه همیشه استمرار داشته است. همانطور که گفتم چیزی که برای ما اهمیت داشت، همین ارائه تصویر واقعی بود که مستلزم نشان دادن همه ابعاد یک تصویر بود و اینکه یک‌طرفه روایت نکنیم و بعضی از جنبه‌ها را نادیده نگیریم. در کنار این همه تلاش‌ها برای نشان دادن تمام ابعاد و جنبه‌های شخصیتی ایشان، همه ارتباطات و نگاه‌هایشان بود. در عین حال ایشان اصول، نگاه و نظر مشخصی هم به مسائل دارند؛ اما مدلی از ارتباط که جلو می‌برند به هیچ وجه نگاه انحصارگرایی و یک‌طرفه نیست و هر چقدر که به سمت تصویر واقعی از آقا برویم، همین تصویر از آن استخراج می‌شود.

رهبری از جمله کتابخوان‌های حرفه‌ای هستند و تقریبا در جریان تازه‌ترین کتاب‌های منتشرشده قرار می‌گیرند. چنانچه وقتی از نمایشگاه کتاب بازدید می‌کنند دیده‌ایم که از کتاب‌های جدید سوال می‌پرسند و خبر دارند که چه کتابی منتشر شده است. به نظر می‌رسد که ارائه تصویر واقعی از همین دقت نظر، کار را برای ساخت این سری از مستند، سخت‌تر از سری‌های پیشین کرده است.

کاملا سخت بود. کتاب حوزه شخصی آدم‌هاست. آنهایی که اهل کتاب هستند در خلوت خودشان، فرصت‌هایی را برای خواندن کتاب می‌گذارند و شخصیتی مثل حضرت آقا نوجوانی و جوانی غنی‌ای دارند و در آن مقطع کتاب‌هایی را با تنوع و تعدد خیلی زیاد مطالعه کرده‌اند که این، هم عمق و هم تنوع را زیاد می‌کند. وقتی شما می‌خواهید این مساله را روایت کنید، هم روایت شما به خاطر جزئیات و داستان‌هایی که وجود دارد نسبت به برخی حوزه‌های دیگر جذاب‌تر خواهد بود و هم در نقطه مقابل سختی‌هایش بیشتر خواهد شد. چون شما وارد دریایی از موضوعات می‌شوید. وقتی شما می‌خواهید وارد موضوع ارتباط آقا با نویسندگان شوید، می‌بینید این ارتباط یکی یا دو مورد نبوده و در سال‌های مختلف با شخصیت‌های مختلف بوده است که پشت هر کدام یک داستان و فلسفه‌ای وجود دارد. یا وقتی سراغ موضوع تسلط آقا روی برخی موضوعات یا دغدغه‌های ایشان در همین حوزه می‌رویم همینطور است. طبیعتا همین موضوع این کار را برای تیم سازنده سخت می‌کرد. اینکه بخواهیم همه نکات و ملاحظات و ظرایف در زمان محدود یک مستند گفته شود، کار را سخت‌تر می‌کرد؛ برای همین بود که نسخه نهایی تا ساعت‌هایی پیش از جلسه رونمایی، درگیر تدوین بود. فارغ از چند ماه گذشته که یک تیم برای آماده‌سازی این مستند در تلاش بودند، در یکی دو روز آخر حدود ۳۰ ساعت پرفشار را برای اینکه این نسخه به رونمایی در هفته کتاب برسد، گذراندیم و بخش قابل‌توجهی از سختی‌های آن به خاطر روایت پر از جزئیات چنین موضوعی بود.

حتما یک‌سری موارد را قبل از ساخت مستند برای خودتان درنظر گرفته و ملاک قرار داده‌اید، این ملاک‌ها و اولویت‌ها در ساخت این مستند چه مواردی بوده‌اند؟

مستند غیررسمی برای من، مستند جذاب و شیرینی است؛ از این لحاظ که با ساخت هر قسمت از آن، شناختم از رهبر انقلاب بیشتر می‌شود. در ابتدا وقتی با یک پژوهش اولیه و مجموعه مشورت‌های اولیه سراغ هر موضوعی می‌رویم ایده و نگاهی داریم، ولی وقتی روی موضوع نزدیک‌تر دقیق‌تر و متمرکزتر می‌شویم با کلی از جزئیات و ماجراها مواجه می‌شویم. در موضوع کتاب نیز همین‌طور بود، در جلسات پنجشنبه‌ها که اهالی فرهنگ با رهبر انقلاب داشتند چند جلسه‌اش مربوط به دیدارهای نویسندگان ادبیات داستانی با رهبری بود. در این دیدارها، رهبری درخصوص رمان به صورت تخصصی درمورد ضعف و قوت‌های آن صحبت می‌کنند و تاکید داشتند که باید در حوزه رمان جریان‌سازی شود. شاید آن مساله اولیه که ذهن ما برای رفتن سراغ این موضوع را شکل می‌داد، اساسا همین دغدغه‌مندی رهبری نسبت به ادبیات داستانی و حوزه رمان بود؛ در جلسات متعدد آنقدر مسلط در این موضوع صحبت می‌کردند و برای من جالب بود که نگاه ایشان به رمان فقط یک عنصر صرفا سرگرمی‌بخش نیست و نسبت به رمان یک نگاه ویژه‌تری می‌توان داشت. اینکه رمان می‌تواند کارکرد و اثربخشی ویژه‌تری داشته باشد. شاید ایده اولیه از آنجا شروع شد ولی هرچه جلوتر رفتیم به مجموعه‌ای از موضوعات متنوعی رسیدیم که روز اول خودمان هم اطلاع چندانی از آن نداشتیم. بخشی از نگاه و ارتباطات رهبری با نویسندگان مختلف در این مستند گنجانده شده است. روزهای اول خود ما هم نمی‌دانستیم که فلان نویسنده مشهور با رهبری دیدار داشتند و به مرور زمان، وقتی پژوهش‌مان، کامل‌تر شد و مجموعه مشورت‌هایمان با افراد مختلف کامل‌تر شد، متوجه شدیم چقدر این ماجرا دارای ابعاد مختلفی است؛ تا جایی که الان هم نمی‌توانم ادعا کنم ما به‌صورت کامل همه ابعاد را می‌دانیم. آنقدر موضوع؛ موضوع متنوع و پر از جزئیاتی است که به نظرم خود ما به بخشی از آن پرداختیم و در آن یک بخش هم تلاش‌مان آن بود مخاطب را در شناخت آقا و انسی که با کتاب و اهالی کتاب دارند یک قدم جلوتر ببریم.

این مدل نگاهی که آقا در حوزه کتاب و فرهنگ دارند و سعی می‌کنند همه را با یک نگاه پدرانه دور هم جمع کنند، به‌نظرم اصلی‌ترین پیام این مستند باشد. درمورد این موضوع بفرمایید که این جنس نگاه ایشان، چه درسی می‌تواند برای مدیران فرهنگی داشته باشد؟

شاید نکته مهمی که ما در روایت‌های مختلف با آن مواجه می‌شدیم و به آن می‌رسیدیم همین بحث بود. ایشان یک نظر و دغدغه‌مندی مشخص در حوزه فرهنگ دارند و در این سال‌ها درباره شبیخون فرهنگی و تهاجم فرهنگی هشدار دادند. درعین‌حال که ما این دغدغه‌مندی‌شان یا آن نگاه ترویجی‌شان نسبت به کتاب‌های مفید را می‌بینیم، اما درعین‌حال می‌بینیم که ابدا قائل به این نیستند که ارتباطات خودشان با اهالی فرهنگ و ادب باید در یک بخش و در یک گروه به‌خصوص منحصر باشد. اتفاقا تلاش‌شان همیشه این بوده که نسبت به اهالی فرهنگ و ادب و هنر درواقع آن جایگاه پدری را داشته باشند. آنها این ارتباط را حفظ کردند ولو اینکه فردی بیاید نقد هم بکند یا اینکه به‌لحاظ اعتقادی، نگاه متفاوتی نسبت به شخص رهبری داشته باشد. این همان چیزی است که در نگاه رهبری غلبه دارد و پیش از انقلاب با یک نگاه و مدل دیگری از دغدغه بود و از ابتدای انقلاب به‌عنوان کسی که جزء مسئولان کشور هستند با حساسیت بیشتری این نگاه پدری را پیش‌بردند. اتفاقا وقتی به مشکلات امروز جامعه نگاه می‌کنم، حس می‌کنم گمشده خیلی از مسائل ما، همین پدری کردن است، یعنی وقتی با برخی مسئولان حوزه فرهنگ یا رسانه مواجه می‌شویم، می‌بینیم که آنها فراموش می‌کنند یک جایگاه حاکمیتی و یک جایگاه ملی دارند و بخشی از کار آنها پدری کردن برای اهالی فرهنگ است؛ ولو اینکه باید پای ضابطه‌مندی قانون هم ایستاد و نکات و دغدغه‌های جامعه ایرانی را هم لحاظ کرد. در این مستند هم درمورد دغدغه‌های رهبری نسبت به کتاب بحث شده است و از زبان خودشان و افرادی که با آنها مصاحبه کردیم، سراغ این موضوع رفتیم.

با توجه به اینکه گفتید جزئیات و مسائل مرتبط رهبری در حوزه کتاب فراوان است، ممکن است مستند دیگری از مجموعه غیررسمی، در حوزه کتاب ساخته شود یا نه؟

علاقه‌مندیم که در قسمت هفتم غیررسمی سراغ موضوع ادبیات مقاومت برویم، چون خود قصه ادبیات مقاومت و کاری که آقا در حوزه ادبیات مقاومت کردند داستان بسیار مفصلی دارد که در این مستند جز یک اشاره کوتاه نمی‌شود به آن پرداخت؛ اما روایتی است پر از قصه و جزئیات که تلاش‌مان بر این است در قسمت هفتم از زاویه ادبیات مقاومت باز هم سراغ کتاب برویم.

چارسو

تحقیقات درباره قتل داریوش مهرجویی ادامه دارد

مسعود ستایشی، سخنگوی قوه قضائیه درباره آخرین وضعیت پرونده قتل داریوش مهرجویی و وحیده محمدی فر گفت: «در این زمینه رئیس کل دادگستری استان البرز زحمت کشیدند در دو، سه مرحله اطلاع‌رسانی کردند. من در جلساتی که بوده تا آنجا که امکان اطلاع‌رسانی داشته مطالب را گفتم. پرونده جنایی و کیفری بوده و در مرحله دادسراست و باید تمام ابعاد و زوایای پرونده در اطلاع‌رسانی موردتوجه قرار گیرد. درخصوص پرونده مرحوم داریوش مهرجویی و همسرشان تا الان چهارنفر متهم هستند که در صحنه قتل حاضر بودند و به اعمال ارتکابی اقرار داشتند. علاوه‌بر این اقراری که متهمان داشتند امارات دیگری هست که در پرونده وجود دارد و بر موضوع و ارتکاب قتل دلالت دارد.»

ستایشی ادامه داد: «یکی از موارد و نکاتی که مطمح‌نظر بازپرس و دادستان ما در شهرستان فردیس واقع شده این است که آلت قتاله خون‌آلود و اموال مسروقه‌ای در محله اختفای متهمان بوده است؛ مثل طلایی که کشف‌شده و به تایید دخترشان رسیده و در محل اختفای متهمان بوده است. خونی در محل ارتکاب جرم کشف شده و این خون در صحنه قتل با خون یکی از متهمان انطباق دارد. گوشی مقتولین از منزل یکی از متهمان کشف شده است. بازبینی پیام‌هایی که در گوشی تلفن بوده دلالت بر این موضوع دارد. تحقیقات ادامه دارد و استعلاماتی صورت گرفته است. منتظر جلب به دادرسی و صدور کیفرخواست هستیم. ان‌شاءالله در نیمه اول آذرماه پرونده به صدور کیفرخواست منتهی خواهد شد. این قتل‌های دلخراش با کمترین زمان و با اهتمام ویژه‌ای کشف شد و مطمئن باشید که کسانی که مجرمیت‌شان به اثبات برسد بسزای عمل‌شان خواهند رسید.»

اتکای سینما به کمدی اشتباه استراتژیک است

سجاد نوروزی، مدیر سینما آزادی در گفت‌وگو با مهر با اشاره به فروش بالای دو فیلم کمدی «هتل» و «فسیل» در سالن‌های سینما گفت: «این دو فیلم به‌ویژه در فرآیند تبلیغات و پخش، همه مولفه‌های لازم را رعایت کرده‌اند که منجر به توفیق‌شان هم شد اما سوال این است که آیا از نظر حرفه‌ای و از منظر گستره دامنه مخاطبان سینما، اتفاق خوبی در جریان است؟ قطعا پاسخ این سوال، یک «نه» بسیار بزرگ است! نه‌فقط شاهد اتفاق خوبی نیستیم که این شرایط در درازمدت می‌تواند برای سینمای ایران خطرناک باشد. درست است که در سال‌های گذشته کمدی‌های نه‌چندان باکیفیت داشتیم و درکنار آنها چند فیلم اجتماعی نسبتا موفق هم بود که مخاطب با آنها ارتباط برقرار می‌کرد، اما امسال تنها دو فیلم کمدی موفق داشته‌ایم. اگر همه سینما را بخواهیم در همین ژانر کمدی تعریف کنیم، قطعا دچار اشتباه استراتژیک شده‌ایم.» وی افزود: «اگر امروز بخش خصوصی نمی‌تواند وارد حوزه تولید فیلم در ژانرهایی مانند ملودرام، جنایی و تاریخی شود، بهتر است ارگان‌ها به‌جای رقابت یا مشارکت بر سر یک سری تولیدات مشخص، سراغ تقویت این حوزه‌های بنیادین بروند. اگر خلأ این آثار جبران نشود، مخاطبان بالقوه فیلم‌های ارزشی و دفاع‌مقدسی هم پایشان از سینما بریده می‌شود. این یک نکته استراتژیک است که متاسفانه در میان هیاهوهای روزمره سینما از سوی سیاستگذاران فهم نمی‌شود.»

این سینماداران ضمن تاکید مجدد بر مبارک بودن اتفاقی که برای دو فیلم کمدی در اکران امسال رخ داده است، گفت: «نباید توفیق و فروش این دو فیلم را زیرسوال ببریم، بلکه رویکرد درست این است که این اتفاق را به ژانرها و حوزه‌های دیگر هم تسری بدهیم.»